

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
από κ. Φαλή Βογιατζάκη, Πρόεδρο Μ.Γ.Φ.Ι.
στην ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος
16.4.19

Κύριε Υπουργέ Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κ. Φάμελε,
Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,
Κυρία Πρόεδρε της Επιτροπής Περιβάλλοντος της Βουλής, κ. Ιγγλέζη,
Κυρίες και Κύριοι,

Εκ μέρους του Δ.Σ. του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας σας εκφράζω θερμές ευχαριστίες για την τιμή που κάνετε σήμερα στην αείμνηστη Πρόεδρο μας και συνιδρύτρια του Μουσείου ΓΦΙ, Νίκη Γουλανδρή, αφιερώνοντας στη μνήμη της την συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος της Βουλής και προβάλλοντας τη συνεισφορά της στην προστασία της Ελληνικής Φύσης. Πιστεύω ότι για εκείνη η τιμή αυτή θα ήταν ξεχωριστή, γιατί προέρχεται από αντιπροσώπους του ελληνικού λαού που έχουν επωμισθεί την ευθύνη της διατήρησης της ελληνικής φύσης και βιοποικιλότητας.

Είναι δύσκολο έργο η παρουσίαση μιας προσωπικότητας σαν τη δική της. Δεν μπορεί κανείς σε περιορισμένο χρόνο να περικλείσει σε λόγια μια ζωή τόσο γεμάτη ουσία, έναν τόσο πλούσιο ψυχικό και πνευματικό κόσμο μιας γυναίκας που συνειδητά αναζήτησε την ανθρώπινη αποστολή της και με πολλή εργασία κατόρθωσε να την δρομολογήσει σε συγκεκριμένο έργο, στο σωστό δρόμο, τη σωστή ώρα.

Η χαρισματική προσωπικότητα που τιμούμε σήμερα, η Νίκη Γουλανδρή είναι παγκόσμια γνωστή για τους αγώνες της στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Το οικολογικό της μήνυμα ήταν στενά δεμένο με πολιτισμικές αξίες, καθώς όπως έλεγε: «οι πολιτισμοί αντιπροσωπεύουν τις λύσεις που έδωσε ο άνθρωπος στα προβλήματα επιβίωσης σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα».

Γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε πολιτικές και οικονομικές επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Στο πανεπιστήμιο της Φρανκφούρτης πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στην πολιτειολογία και τη φιλοσοφία.

Οι έντονες φυσιογνωστικές και καλλιτεχνικές της ανησυχίες την ώθησαν και σε ειδικές σπουδές Προστασίας του περιβάλλοντος, Βοτανικής, και Βοτανικής Ζωγραφικής στο Εδιμβούργο.

Ο θαυμαστός διάκοσμος της ελληνικής γης, και η σύστασή της, όπως σωζόταν αλώβητη από τις σημερινές καταστροφές πριν από λίγες ακόμη δεκαετίες, ήταν ο χώρος που διαμόρφωσε και στερέωσε την πνευματική της εξάρτηση από τη Φύση.

Με τον οραματιστή και ρέκτη σύζυγό της Άγγελο Γουλανδρή συνέλαβαν σε ανύποπτο χρόνο, όταν ακόμη δεν υπήρχε συνείδηση των κινδύνων, το μήνυμα της απειλούμενης φύσης, και μαζί αποφάσισαν να επενδύσουν στην δημιουργία ενός θεσμού άγνωστου στην Ελλάδα, που μόνοι οι δυο τους ένιωθαν τότε την απουσία του και αναγνώριζαν την κρισιμότητά του.

Το 1964, ίδρυσαν το ΜΓΦΙ, το πρώτο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στην Ελλάδα. Δέκα χρόνια επιστημονικής προεργασίας, έρευνας και συλλογής χρειάσθηκαν στους Έλληνες και ξένους επιστήμονες, καλλιτέχνες και ειδικούς μουσειολόγους για να παρουσιάσουν ένα τμήμα της δραστηριότητάς τους στο κοινό, εκπληρώνοντας έτσι την αποστολή του Μουσείου ως επιστημονικού και εκπαιδευτικού κέντρου.

Στα 50 και παραπάνω χρόνια της λειτουργίας του, το Μουσείο έχει υποδεχθεί περισσότερα από 4.000.000 επισκέπτες, κυρίως παιδιά, μώνοντας τους στην ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος και στην ισόρροπη συνύπαρξή του με τον άνθρωπο.

Η Νίκη Γουλανδρή είχε συλλάβει τη θεμελιακή σημασία της παιδείας στην οικοδόμηση περιβαλλοντικής συνείδησης στους πολίτες ,κυρίως στους νέους.

Το Μ.Γ.Φ.Ι. ήταν το πρώτο που εφάρμοσε την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Επίστευε ότι μόνο με συνειδητή αλλαγή νοοτροπίας και συλλογική προσπάθεια είναι δυνατό ν' αντιμετωπιστούν η κατασπατάληση των φυσικών πόρων, η ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υδάτων, η καταστροφή του δασικού πλούτου, η διάβρωση του εδάφους, η εξαφάνιση ειδών του φυτικού και του ζωικού βασιλείου και η κλιματική αλλαγή, τις επιδράσεις τη οποίας έχουμε ήδη αρχίσει να βιώνουμε. Και ήξερε καλά ότι η αλλαγή του τρόπου σκέψης των πολιτών δεν είναι δυνατή παρά μόνο με συστηματική εκπαίδευση στις αξίες και αρχές που θεμελιώνουν αγάπη και φροντίδα στο περιβάλλον, στην παράδοση και στον πολιτισμό, από την προσχολική ηλικία έως την ωριμότητα.

Το 1974 θεώρησε χρέος τη συμμετοχή της στην κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή. Ορίστηκε Υπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών, με βασική αποστολή την ανακούφιση 200.000 προσφύγων της Κύπρου. Συνδέθηκε με το Κυπριακό δράμα, και γνώρισε την απελπισία του ανθρώπου που εξορίζεται από την πατρίδα του.

Απίστευτα εργατική, υπήρξε «καλή Υπουργός», όπως την αποκάλεσε ο τότε Πρωθυπουργός, που της πρότεινε να αναμειχθεί ενεργά στην πολιτική.

Η Νίκη όμως αρνήθηκε, και του εξήγησε ότι η αποστολή της είναι να αφυπνίσει την περιβαλλοντική συνείδηση της χώρας και να ενθαρρύνει τους πολίτες ν' αντισταθούν στην υποβάθμιση, και να προστατέψουν τον φυσικό πλούτο της.

Από το 1975-1981 ήταν Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης.

1980- 2002 Πρόεδρος του Σωματείου "Σώστε τα Παιδιά".

1992 Μέλος της Ελληνικής Αντιπροσωπίας στην Συνδιάσκεψη του Ρίο.

1993- 96 Μέλος της 12μελούς Διεθνούς Επιτροπής για τον Πολιτισμό και την Ανάπτυξη, υπό την Προεδρία του Γενικού Γραμματέα Ηνωμένων Εθνών κ. Perez de Cuellar.

Πολλές διακρίσεις έλαβε σε αναγνώριση του έργου της.

- Μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας του Λινναίου και της Academia Europea
- Εξελέγη Γυναίκα της Ευρώπης 1991 από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα
- Επίτιμος διδάκτωρ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, και του Τμήματος Βιολογίας.

- Επίτιμος διδάκτωρ του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών
- Επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Uppsala.
- Αντεπιστέλλον μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας Ηθικών και Πολιτικών Επιστημών.

Της έχουν απονεμηθεί:

- Παράσημο του Ταξιάρχη του Τάγματος του Φοίνικα από την Ελληνική Πολιτεία.
- Παράσημο της "Λεγεώνας της Τιμής" (officier).
- Παράσημο Τιμής, από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας τιμήθηκε: το 1984 με το ευρωπαϊκό βραβείο ως το καλύτερο μουσείο της Ευρώπης , με το Αργυρό Μετάλλιο της Ακαδημίας Αθηνών και το 1990 με το βραβείο Ωνάση «Δελφοί» για την συμβολή του στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης, το 1987 εκλέχθηκε ως ένα από τα 37 Μουσεία που ασκούν επιρροή μεταξύ 35.000 μουσείων ανά τον κόσμο.

Το 1996 ο σύζυγός της Άγγελος Γουλανδρής έφυγε από τη ζωή. Εκείνος έδινε την κατευθυντήρια γραμμή της δραστηριότητάς τους ενώ αποτελούσε με τον βαθύ ανθρωπισμό του, πηγή ζωής, δύναμης και έμπνευσης για όλους που τον γνώρισαν και συνεργάστηκαν μαζί του. Όταν εκείνος έφυγε από την ζωή, η Νίκη έγινε Πρόεδρος του Ιδρύματος, που περιλαμβάνει το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, το Κέντρο ΓΑΙΑ, και τα δύο παραρτήματά του: το Κέντρο Βιοτόπων / Υγροτόπων ΕΚΒΥ στην Θεσσαλονίκη και το Παλαιοντολογικό Μουσείο στο Ρέθυμνο Κρήτης.

Το Κέντρο ΓΑΙΑ δημιουργήθηκε με σκοπό τη συνάρτηση επιστημονικής έρευνας και εκπαίδευσης, ως οδηγός στην προσέγγιση Φύσης και Πολιτισμού, αντίστασης στις ανθρώπινες δυνάμεις που απειλούν τη ζωή, και ως ανάγκη να διατηρηθεί στη μνήμη μας η προμηθεϊκή προειδοποίηση για τον κίνδυνο υπέρβασης του μέτρου.

Δύο νέα εργαστήρια δημιουργήθηκαν, Εδαφικής Οικολογίας – Βιοτεχνολογίας και Αναλυτικής Χημείας, για να κατευθύνουν την έρευνα σε τοπικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σε πρωτογενή και εφηρμοσμένη έρευνα στους κρίσιμους τομείς της ποιότητας του εδάφους και νερών, τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ διατροφικών συνηθειών ανθρώπου και υγείας, της αλληλεπίδρασης βιοδραστικών ουσιών που προέρχονται από ουσίες από τα ελληνικά ενδημικά φυτά με πρωτεΐνες, που ευθύνονται για ασθένειες. Όπως στην έρευνα για τη νόσο Alzheimer's που το Μουσείο διεξάγει σε συνεργασία με την Ιατρική και την Φαρμακευτική σχολή του ΕΚΠΑ.

Παράλληλα η Νίκη Γουλανδρή ασχολήθηκε με την ζωγραφική απεικόνιση της ελληνικής χλωρίδας. Είναι διεθνώς αναγνωρισμένη βοτανική ζωγράφος και έχει ζωγραφίσει περίπου 800 ελληνικά φυτά. Η ζωγραφική της είναι αφιερωμένη στην διάσωση της ελληνικής χλωρίδας.

Αγαπημένο της λουλούδι η Παιώνια, για την οποία εκτός από την ομώνυμη έκδοση, το Μουσείο δημιούργησε την περιοδεύουσα έκθεση «Παιώνιες της Ελλάδος – Μύθος, Επιστήμη, Τέχνη» που περιόδευσε σε πόλεις της Αμερικής και της Ευρώπης, στην Νότιο Αφρική και την Ιαπωνία.

Στις 9 Φεβρουαρίου 2019 έφυγε η Νίκη Γουλανδρή. Εμείς συνεχίζουμε να αγωνιζόμαστε για την προστασία της φύσης, την προστασία της ζωής. Ιδιαίτερα για την προστασία της Ελληνικής Φύσης και για ένα κώδικα περιβαλλοντικής ηθικής, όπως εκείνη και ο σύζυγός της μας edίδαξαν με το παράδειγμά τους.

Με εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδόσεις, ομιλίες, διεθνείς συναντήσεις, συνεργασίες, αναπτύσσουμε μία νέα πολιτική στην εκπαίδευση και ενημέρωση με έμφαση στην ενσωμάτωση του ανθρώπου στον μηχανισμό και την οικονομία της Φύσης.

Πρόσφατα το Μ.Γ.Φ.Ι. ξεκίνησε ένα πρόγραμμα για τα σχολεία και ομιλίες για το ευρύ κοινό με θέμα την Κλιματική Αλλαγή, το μεγαλύτερο περιβαλλοντικό πρόβλημα που απασχολεί την παγκόσμια κοινότητα καθώς απειλεί άμεσα πολλές και σημαντικές πτυχές της ζωής στον πλανήτη.

Ως Μουσείο Φυσικής Ιστορίας έχουμε ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφού τα οικοσυστήματα (ωκεανοί, δάση, υγρά τοπία) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ρύθμιση του κλίματος, απορροφώντας περίπου τις μισές ανθρωπογενείς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Επομένως είναι πολύ σημαντικό να διατηρήσουμε τα οικοσυστήματα σε καλή κατάσταση, αν θέλουμε να πετύχουμε ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής.

Ελπίζουμε χάρη στις προόδους της επιστήμης και της τεχνολογίας ότι θα μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή. Ο τομέας όμως που είναι κρίσιμος και πρέπει να ενισχυθεί είναι της χάραξης πολιτικής, της ενημέρωσης και της πειθούς. Και εδώ η εκπαίδευση που έχει στόχο την δημιουργία υπεύθυνων πολιτών έχει αποφασιστικό ρόλο.

Εν όψει των απειλών για τη διατήρηση πλέον της ίδιας της ζωής στον πλανήτη μας, άμεση είναι η ανάγκη να επαναπροσδιορίσουμε τις προτεραιότητες και τις αξίες μας. Σ' αυτό μας εμπνέουν αξίες ζωής που έχουν την πηγή τους στην αρχαία Ελλάδα, όπου τα ηθικά κριτήρια, που σήμερα έχουν παραμεληθεί, έπαιζαν ρόλο εξ ίσου με τα επιστημονικά.

Αξιότιμα Μέλη της Επιτροπής Περιβάλλοντος, τελειώνοντας θέλω να σας επισημάνω ότι το έργο αυτό δημιουργήθηκε για να συνδράμει την Πολιτεία στον αγώνα της για την προστασία της ελληνικής φύσης.

Πιστεύουμε ότι με τις δραστηριότητές μας μπορούμε να βοηθήσουμε και να ωθήσουμε τη νέα γενιά στις απαραίτητες αλλαγές προς μία βιώσιμη ανάπτυξη, βασισμένη όχι μόνο στο οικονομικό κέρδος αλλά παράλληλα στον σεβασμό των φυσικών διαδικασιών, γιατί έτσι θα οδηγηθούμε στην πραγματική ανάπτυξη και πρόοδο.